

www.unijairl.org

УНИЈА

БИЛТЕН

Број 8. Год. I Београд Јануар 2005. Бесплатан примерак

Издавање овог Билтена омогућио је Високи комесаријат за избеглице УН (UNHCR)

ДУШАН ЈАЊИЋ КООРДИНАТОР ФОРУМА ЗА ЕТНИЧКЕ ОДНОСЕ

ПРОЦЕС ДО КОНАЧНОГ РЕШЕЊА СТАТУСА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ ТРАЈАЋЕ ДЕСЕТАК ГОДИНА

На Косову и Метохији полако ће се увести нека врста пројектораша Европске уније. Албанци ће то, вероватно одмах назвати, условно независно Косово. Уосталом, они и у тренутној ситуацији Косово зову независним. УНМИК ће се полако свести на функцију органа Европске уније, који ће имати већа овлашћења према влади Косова. На Владу ће се пренети веће надлежности, али ће се оставити могућности јаче контроле њеног рада. У крајњем случају, неко ко буде на челу тог органа Европске уније имаће могућности кажњавања Владе у случају да она не буде испуњавала закрпане програме. Нешто слично већ имамо у Босни и Херцеговини. Улога међународне полиције ће нестати. Доћи ће европске полицијске снаге и остале, вероватно само у неким базама, амерички и понеки европски војник. Тај нови распоред снага у суштини говори да ми неки будући статус не можемо сада до краја дефинишемо. Јасно је да тиме почиње један процес који ће трајати десетак година, износи своје виђење даљих догађаја на Косову и Метохији, др Душан Јањић у интервјуу Билтену Уније.

Разговарао: Жељко Ђекић

- Форум за етничке односе, пре месец дана представио је на конференцији за штампу пројекат под називом Оквирна сарадња рекулације косовског проблема. Нејасно након тога, Међународна кризна група прогласила је подручје Косова и

Др Душан Јањић

Метохије за зону опасних ризика. Др Душан Јањића, координатора Форума ишли смо, оно што највише интересује расељена лица, али и преостало становништво неалбанске националности које се налази на просторима Космета. Очекујете ли ускоро нова насиља на Косову и Метохији?

Можемо се сложити с оценом да је Космет територија с високим ризиком, не само када је безбедност у питању, већ и у економији, уопште у животу. Зона високог ризика, значи да ни насиље није искључено. Ипак, сматрам да међународна заједница, односно НАТО, неће дозволити да доживи нови пораз. То је тзв. питање кредититета, али то не значи да сам НАТО повремено не подстиче насиље. Наиме, они користе, понекад, тзв. сукобе ниског интензитета, да би, или испумпали једну негативну енергију која се развија, или каналисали догађаје које не могу да контролишу.

- Могу ли се и догађаји од 17. - 19. марта прошле године, тумачити као испуњавање нежашивне енергије?

Заиста нисам сигуран, до дан данас, шта се све дешавало од 17.-19. марта. Очигледно је само једно, да је насиље било врло организовано. Видели смо и у расправи у Бунденстагу, да су немачки обавештајци учествовали у његовој припреми. Видели смо, по неким порукама, да је у том оркестру свирао и по неко у Београду. То је био покушај да се једно генерално незадовољство Албанаца према међународној заједници, које је почело са протестима против спорости приватизације, корупције и социјалне несигурности преокрене и усмери на Србе. И то је успело. Наравно, то није тешко да се оствари када знамо која мржња влада међу већинским заједницама, односно када знамо, да на Космету не постоји ни један програм за разбијање екстремизма. То, такође, говори да међународ-

Попис

-Сви знамо, и власт у Београду се сложила, да ће на пролеће, у јуну бити попис становништва на Косову и Метохији. Да ли је било ко, ја нисам чуо, почео да ради на томе да људима с Косова и Метохије објасни шта значи овај попис. Да то неће променити њихов статус, да неће њих нико на силу одвести тамо где су Албанци све спалили. Али, да им разјасни, да је јако важно да и бројчано има Срба са Косова и Метохији, а још је важније да има живих, здравих и успешних Срба на Косову. Да је то у њиховом интересу и у интересу државне националне политике. Ово је још један пример како све радимо на брзину и хаотично.

на заједница толерише насиље, јер не жели да ризикује с потпуном елиминацијом своје улоге на овим просторима.

• Неки *џо* говоре у везу и са несарадњом са Хашким *џ*рибуналом?

С правом. Тај разлог је и данас актуелан. Међународна заједница не види Београд као савезника, она још увек мисли да у Београду постоје неки људи који би ушли у рат. То је било јасно поводом реакције на искључење електричне енергије. Том стању доприносе и неопрезне изјаве, интервјуи са српске стране. Верујте, ја сам се усудио, можда сам тиме и наљутио неке људе из Владе, из Координационог центра, вође, када сам им рекао: "Ви дајете врло ризичне изјаве. Када већ позивате Србе да не плаћају струју, да блокирају путеве, колико имате дивизија које хоће да ратују против НАТО?" У новембару и децембру је била једна криза, која нам је показала да неће тако брзо бити обнове насиља на Космету, како би можда неки желели.

• Значи ли *џо* да, *џо* Вашем мишљењу, насиља на Косову и Метохији ускоро неће бићи?

Не очекујем ускоро неко шире оружаном насиље, али због свега што смо већ имали, људима који живе на Косову и Метохији поручио бих следеће: "Живите и планирајте као да ће, како је то некада говорено, бити 100 година мир, али будите спремни и за сутра."

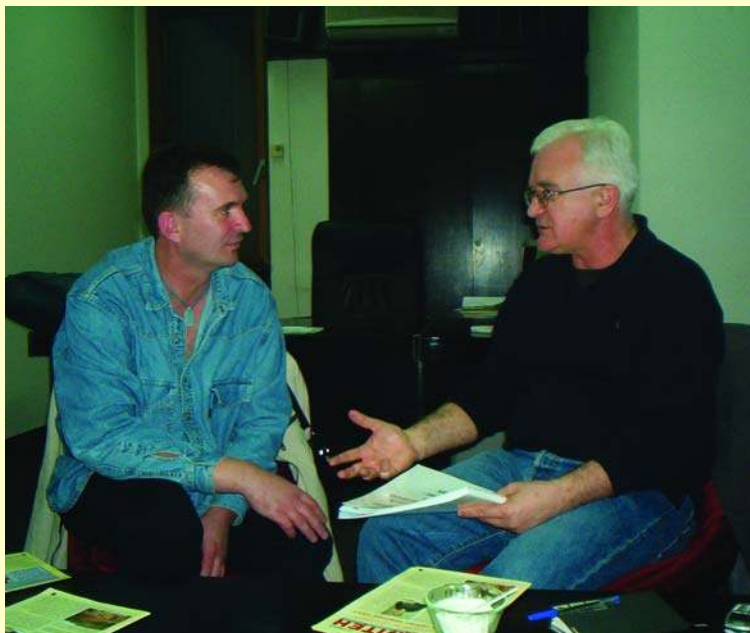
• Поменули *сџе* Хашки *џ*рибунал. У јавнос*џ*и се све више *џ*овори о *џ*одизању *оџ*ужнице *џ*роџив Рамуша Харадинаја, ак*џ*уелно*џ* *џ*ремијера Косова. У *џ*о*џ*ме *џ*редњаче и неки *џ*оли*џ*ичари из Србије.

Поли*џ*ичари морају ићи на Космет

- Као знак охрабрења и најава неке нове политике, видео сам посете људи из Народне канцеларије средишњем делу Косова и посебно премијера Коштунице Пећкој патријаршији. То је велики догађај, било да се он гледа симболички, политички, безбедносно. Исто, као што је био велики догађај одлазак некадашњег премијера Живковића на ону тужну сахрану у Гораждевац. Зашто то наглашавам? Пала је теорија оних политичара који су суверено управљали Косовом до 17.марта, тврдећи да не сме да се иде на Косово и Метохију. Они су стално тврдили да им УНМИК не дозвољава. Ако се покаже одлучност нико не сме да ти забрани, а УНМИК мора да ти осигура безбедност. Пала је та мистерија и сада људи с Космета имају право да траже да регуларно виђају министре, премијера, а не само да становници Космета у Београд шаљу своје представнике, како би им неко делио памет, сматра Јањић.

Моји ставови по том питању значајно се разликују и од изјава тих политичара и Владе Србије. Неразумљиво ми је да наша Влада држи ванредну седницу поводом

могућности да би неко ко је, највероватније учинио ратне злочине, био премијер Косова. Нисам уопште могао да разумем политичаре, због чега је њима стало да Албанци на Косову имају демократску владу. Зашто им је стало да

Др Јањић у разговору са уредником Билџен -а

у влади Косова буду људи без проблема? Верујте, не бринем се пуно за демократски лик и образ те владе, за њену хуманост. Сви смо ми знали да је Харадинај имао контакте с истражитељима из Хага, али смо, такође, знали да пре фебруара неће против њега бити подигнута оптужница. Он је обећао да неће правити проблеме, ако буде оптужен. Ако буде ишао у Хаг, албански народ ће га отпратити неким манифестацијама подршке, како они кажу, "о историјским достигнућима борбе ОВК и Републике Косово". Међутим не можемо да искључимо чињеницу да откад је именован за премијера Харадинај повлачи све потезе као "Титов пионир". Он није направио ни једну грешку. Све је писао што странци воле да чују, а и позивао је Србе на повратак и сарадњу. Дакле, ако читате његове изјаве не можете ништа да им приговорите. Он је чак и у свом експозеу рекао да је ова година важна за независност, а није рекао да ће бити независности.

• У неким изјавама, на *џ*ример, за*џ*ребачком Глобусу , Харадинај гецидно *џ*врди, да ће Косово већ ове *џ*одине бићи независно, а да ће се Србима као националној мањини обезбеди*џ*и сва *џ*рава за нормалан жив*џ*и.

Сваки политичар има два- три лица. Али, кад је премијер у питању, читам оно што је рекао у експозеу. У "Глобусу" се вероватно осећа мало више у домаћинској атмосфери. Но, вратимо се томе зашто се у Србији око именовања Харадинаја подигла толика галама. Зашто, уместо што смо причали о Харадинају, већ тада нисмо поставили питање електричне енергије? Зашто овде

медији с четири дана закашњења почињу да пишу о нес-танку електричне енергије? Зашто већ тада нисмо нашим сународницима пружили одређену помоћ у агрегатима или у хуманитарној помоћи? Нажалост, све ме ово наводи

ПОБЕДНИЧКА СТРАТЕГИЈА

-Тренутно је у завршној фази израда "Оквирне стратегије регулације косовског проблема" који припрема четрдесетак младих стручњака, али и академика, окупљених око Форума за етничке односе. То је сабирање свега онога доброг што је радио Форум за етничке односе, али и ова држава. Ту је сакупљено и оно што је добро урађено у Координационом центру, у Влади Зорана Ђинђића, као на пример идеја Државног већа. Чак и шта је Милошевићев режим добро урадио. То је први покушај да из оног што већ имамо, и зашто може да се обезбеди политичка подршка, направимо ефикасну победоносну стратегију. Желимо да престанемо да кукамо како је Космет изгубљен, хоћемо да се наша Влада врати у преговарачке процесе и да подржимо јачање српске заједнице на Космету. Да бисмо то успели морамо тесно да сарађујемо с функционалним савезницима. У сфери безбедности, то су, пре свих, Американци и Британци, а у економији то су Немци, коментарише идеје "Стратегије" др Душан Јањић.

на закључак да у Београду још увек има људи који и даље хоће да праве своје каријере на патњама Срба са Космета и који им не дозвољавају да сами кажу шта они хоће.

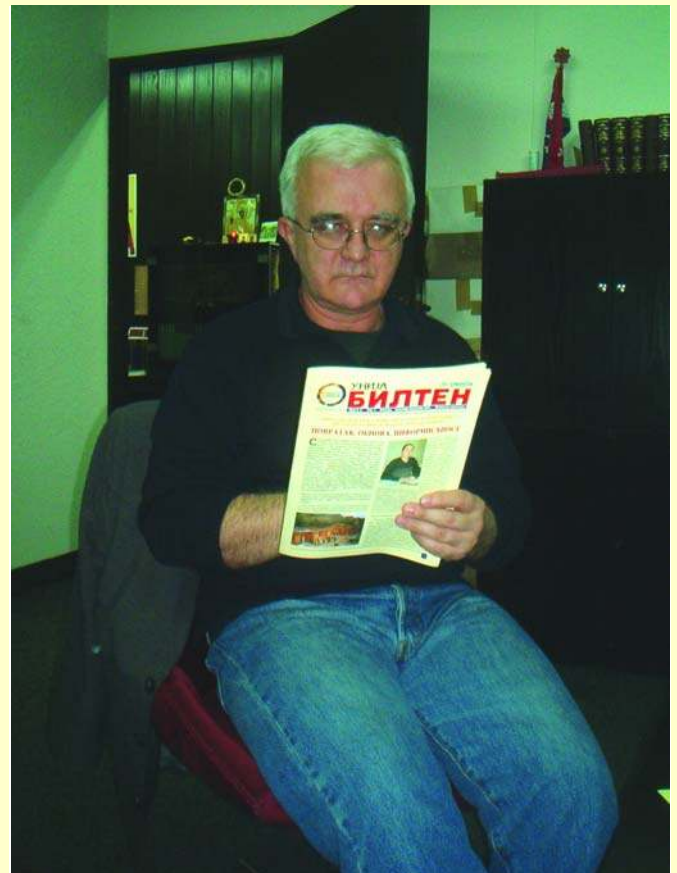
• Узнемирујуће делују и изјаве појединих албанских лидера да ће до краја маја имати своју војску. Војска је сигурно један од прерођајива државности, односно независности.

Та намера је одавно позната. Агим Чеку одавно проба да направи војску Косова. Ту нема никаквог спора. Не разумем око тога драматизацију у нашој јавности. Више ме интересује зашто се нашој јавности није превео говор Кофи Анана, којим се он обратио Савету безбедности, посвећен Косову и читав говор Петерсена? Зашто смо само видели само Човићев говор на Савету безбедности који је, узгред речено, био одбачен директно од британског, а жестоко критикован од америчког амбасадора. Анан је рекао да ће у 2005-ој години почети процес који треба да доведе до одређивања будућег статуса. Ко било шта зна о политици и о српском језику, ово значи да Албанци могу да желе шта год хоће, али тренутно решење статуса неће добити. Можда ће добити почетак процеса, који може да траје 2, 5, 10, 15 година. Лично не желим да скоро дође до коначног статуса. Он подразумева етничко чистићење Космета од Срба. Коначни статус значи независност на целој територији Космета одмах. Али из мог знања, познавања историје и конкретних догађаја, мислим да од тога нема ништа. Ми ћемо се још дуго мучити са овим проблемом, поготово људи који доле живе.

• Расељена лица размишљају о повраћку, али и о

интеграцији у локалне средине. Услови живота у којима живе су изузетно тешки.

Као што немамо стратегију друштвено-економског развоја, тако немамо ни стратегију решавања косовског проблема, нити конкретне планове и програме који воде ка решавању проблема прогнаних људи. Не може се само инзистирати на повратку. Знам, да је Координациони центар направио одређене планове повратка. Ти планови су очигледно били нереални, добронамерни, али нереални. Једноставно, ритам повратка дефинише безбедност, а тамо знамо колики је фактор ризика. На крају, не могу људи да се враћају, да им спаљују куће, да их убијају. Постоје трагична искуства изгубљених ратова о којима треба размишљати пре него се крене у рат и пре него што се он изгуби. Зна се да се из ратних миграција не врате сви људи. Према неким светским мерилима број повратника износи око 16 процената.

• Српска сирена, рекао бих оправдано, постоваља њихове како су Албанци могли да се иако брзо враће?

Оно што је било с Албанцима, заборавимо. То је кратко трајало и било јако добро организовано. У једном делу овај процес директно је подржан од НАТО. Албанци су држани у сабирним центрима и онда су враћени да се покаже како је решена хуманитарна катастрофа. У ствари, њима је требао аргумент да се и оружаним путем уништи Милошевићев режим и да једноставно НАТО дође на Космет и у Србију.

• **Враћимо се интeгpацији, зашто је српским политичарима тешко да тоу реч превале преко усана?**

Кратко речено ми немамо план интеграције, нити било који други план решавања проблема интерно расељених лица која се тренутно налазе у централној Србији. Они су препуштени себи, пријатељима, родбини. Ми имамо читаве празне градове. На пример Мајданпек, а опет ником не пада на памет да тамо трособан стан кошта неколико хиљада евра. Ваљда је то јефтиније него држати људе у колективним центрима. Требало би им дати и новац за мали бизнис. Да они оживе тај Мајданпек или неку другу сличну средину. Свака нормална држава би гледала да што пре та лица извуче из нељудских услова, ту пре свега мислим на колективне центре? Они живе у страшним условима. Њима је одузето право на будућност. Држава није смела да им одузме то право.

• **Форум за еџничке односе џренућно ради на изради докуменћа који се зове Сџрашеџија реџулације косовсоџ проблема . Шџа џособно издџајаше из овоџ докуменћа?**

Ово ћу први пут јавно да кажем. У реализацији наше стратегије, ми смо размишљали како Влада Србије да се врати у преговоре, да примени део свога плана. Поготово, оног кључног дела око успостављања области, односно региона. Припремили смо развијен концепт око тог процеса преговора, око децентрализације. Схватили смо, да је тренутно блокиран процес и да би га требало деблокирати. Једноставно смо дали одређене сугестије.

• **Да ли има видљивих резултата након џоџа?**

Препознајемо трагове наше идеје у словеначкој иницијативи недавно презентованој приликом посете господина Рупела Приштини. Предложено је да под председавањем Словеније у ОЕБС-а, почну преговори око децентрализације. Да се направи један канал за подршку реформи локалне самоуправе. Неопходно је на Косову и Метохији раставити општине на мање јединице локалне самоуправе, да се направи договор и око стварања региона. Сматрам да је то јако важно. Што се тиче статуса, треба видети шта је ту све реално и шта ће се догодити?

• **Шџа је џо џо вашем мишљењу најреалнија оџција решавања будућности Космета?**

На Косову и Метохији ће се полако увести нека врста протектората Европске уније. Албанци ће то, вероватно одмах, назвати условно независно Косово. Уосталом, они и у тренутној ситуацији Косово зову независним. УНМИК ће се полако свести на функцију органа Европске уније, који ће имати већа овлашћења према влади Косова. На Владу ће се пренети веће надлежности, али ће се оставити могућност јаче контроле њеног рада. У крајњем случају, неко ко буде на челу тог органа Европске уније имаће могућности кажњавања Владе у случају да она не буде испуњавала зацртане програме. Нешто слично већ имамо у Босни и Херцеговини. Улога међународне полиције ће

нестати. Доћи ће европске полицијске снаге и остаће, вероватно само у неким базама, амерички и понеки европски војник. Тај нови распоред снага у суштини говори да ми неки будући статус не можемо сада до краја да дефинишемо. Јасно је да тиме почиње један процес који ће трајати десетак година.

• **Иџак, према најновијим информацијама, Међународна кризна џрупа, џредлаже да се Косову већ у наредној џодини џризна сџаџус независне државе.**

Не очекујемо, до нашег уласка у Европску унију, да ће било ко и формално прогласити независност или тражити признање независности Космета. Има једна ствар која би могла то да поквари, а то су "братски" српско-црногорски односи. Сад је кључно да се постигне политички договор и да ми ову нашу заједницу, несрећно склопљену, реорга-

Др Душан Јањџић са браћом Теофиловић на џрослави џеџнаесџоџодинишњаше Форума за еџничке односе

низујемо у Савез независних држава. Тада ће Србија, Црна Гора, а са њима и Косово, попут Де Микелисовог модела, ићи полако различитим ритмовима, односно ситуацијама и методама према Европској унији. Овим добијамо оквир у коме не да остајемо формално на папиру суверени, већ преко економије, социјалних процеса остајемо присутни на Косову и стварамо претпоставке за неке нове политичаре, неке нове људе, да негде, 2010, 2015. године седну и виде шта и како даље.

• **Како је џо џрихваћено код акџуелних српских џолицара?**

Постоје две реакције, Коштуница и Тадић су умерени и одговорни. Има и оних који желе брзо решење како би онда они били газде. Такви данас плаше народ, с Харадинајом, сутра са муџахединима, независношћу Косова све са циљем да они држе банак, односно да буду газде. Иначе, приватно ми се највише допада разумевање Српске радикалне странке. Они су врло озбиљан свет који поштује бављење проблемом и имају осећај да ће овај процес дуже трајати. Мислим да већина политичара зна да ће овај процес потрајати.

НЕЦМИЈЕ КАЛАБА ПОДПРЕДСЕДНИЦА СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ КОСОВСКА КАМЕНИЦА

АКТИВНО РАДИМО НА ПОВРАТКУ РАСЕЉЕНИХ

На територији општине Косовска Каменица живи између дванаест и петнаест хиљада становника српске националности, док се у расељењу налази око три хиљаде њихових сународника. Тренутна ситуација је стабилна, бар ипак информације долазе из локалне УНМИК Канцеларије за повратак заједнице. О томе каква је безбедносна ситуација у овој општини, какви су услови за живљење неалбанског становништва, ишли смо Нецмије Калабу, потпредседницу Скупштине општине Косовска Каменица, приликом недавног сусрећа у Врњачкој Бањи, где се одржавао семинар о раду Општинских радних група на Косову и Метохији.

Нецмије Калаба

- У Каменици, бар према ономе са чиме се свакодневно сусрећем, безбедносна ситуација је на завидном нивоу. Изузетно ми је драго када чујем да људи српске националности кажу да немају проблема, бар када су у питању слобода кретања и општа безбедносна ситуација. Ми, који представљамо локалну власт, смо веома комуникативни и радо, у честим сусретима са људима неалбанске националности, слушамо њихова мишљења и ставове. Они се свде на оно што сам вам већ рекла, да

Остајте овде

- Уместо уобичајених позива којима позивамо расељена лица да се врате, своју поруку рекла бих кроз Шантићеве стихове које памтим из детињства. " Остајте овдје јер Сунце туђег неба неће вас гријати ко што ово грије, горки су тамо залогаји хлеба, где свога нема и где брата није." Знам да су расељена лица у Србији у својој домовини, са својим људима, али где човек одрасте, где су му били очеви и прадедови, мислим да је тамо најбоље место за њега-, каже Нецмије Калаба, мора се признати, на досада неуобичајен начин.

се ти људи слободно крећу и раде. Проблеми са којима се сусрећу су исти они који имају и Албанци и односе се на економску страну. Они то и износе, пре свега, кроз струк-

туре власти у којима су заступљени преко својих представника.

• **Колика је проценуално ста заступљеност неалбанског становништва?**

Неалбанско становништво веома добро је заступљено у структурама општине. Од десет одељења општинске управе, на челу два органа налазе се неалбанци. Директор локалне Канцеларије за повратак и заједнице је Србин. Дакле, имамо три гласа у борду директора. Око тридесет процената запослених у општинској администрацији су неалбанци, што је по мени задовољавајући број. Жао ми је што се ми још увек руководимо националним кључем, али таква су времена. Била би много задовољнија да се ми, пре свега, руководимо потребама грађана. То би било најбоље решење, нажалост, проблема има у другим сферама. Пре свега мислим да ми немамо добру комуналну инфраструктуру, незапосленост

На семинару у Соко Бањи

је велика, уосталом као и на читавом Косову. Стала је приватизација, производни капацитети не раде. Зато када се говори о повратку никако се не сме издвајати економски фактор. Мислим да нам није циљ само изградити кућу неком повратнику, већ му омогућити да пронађе неки посао како би могао живети од свога рада.

• **Поменули сте повратак, да ли се људи враћају на одручје Ваше општине?**

Мени је жао да општина као структура, као локална власт, није била до сада довољно укључена у процес

повратка. Говорити о повратку, као о једном од стандарда за Косово, веома је тешко. То је деликатна ствар. Ми у Каменици не говоримо само о повратку, већ и активно радимо на томе. Веома смо блиски с људима, с неалбанском заједницом. Мислимо да право на повратак има

Нећмије Калаба и Небојша Симић

свако. То право није пакет који можеш делити, како желиш или како хоћеш. Знамо да смо обавезни да стварамо једну добру климу. Радиле смо на томе, а радимо и даље.

• Пет година је велики временски период. Имаће ли сазнања како живе расељена лица?

Ово ми је друга посета ван Косова, где се срећем са расељеним лицима. Прву сам имала у Скопљу, ромским породицама. На овом семинару хтела сам да се директно упознам с људима, да чујем њихова размишљања и

Недостигаје веће разумевање међународне заједнице

- Ми смо пре две и по године, да тако кажем, "типично" мултиетничко село Ораовицу, као могуће место повратка у нашој општини. Урађене су све припреме и концепт папир за одржив и реалан повратак. Одрађене су "иди-види" посете, обављен је дијалог између Албанаца и Срба. Направљен је пројекат који по прдрачуну износио око 250 000 евра. И ту се стало. Две године ми преко Општинске радне групе, као и преко многих других форума тражимо решење да затворимо финансијску конструкцију. Још увек нема решења за овај проблем. Надлежни из УНМИК-а кажу да тренутно нема донација, да се сачекају неке нове донаторске конференције. Међутим, то се сукобило са жељом повратника да се врате на своја огњишта. Једном им говоримо да имамо услове, да смо их створили, а други пут да још увек нисмо спремни да их прихватимо. Ако је већ почела комуникација између Срба и Албанаца, ако је безбедносна ситуација добра и у граду Каменици и у осталим мешовитим селима, међународна заједница мора пружити више разумевања, ако желе да се повратак макне са мртве тачке -, каже за Билтен Уније, Небојша Симић директор локалне Канцеларије УНМИК-а за повратак и заједнице у Косовској Каменици.

Боља информисаност

-Госпођа Нећмије Калаба, подпредседник СО Косовска Каменица, сама је изразила жељу, да посети интерно расељена лица у Србији. Овог пута оне особе које учествују у раду семинара о раду Општинских радних група. И сама је узела активно учешће у раду семинара, а на реалан начин је обавестила присутне о ситуација у Косовској Каменици -, каже **Небојша Симић** директор Канцеларије УНМИК-а за повратак и заједнице у Косовској Каменици

очекивања и да њих упознам шта има у Каменици и шта општина може пружити у циљу њиховог повратка. Веома ми је драго, што сам срела људе из Каменице, из Гњилана, из Новог Брда, директно поразговарала с њима. Знам да је код куће најбоље. Знам да је то велика жеља свих људи.

• Колико су расељена лица, по Вашем мишљењу, информисана о стању на Косову?

Тек сада смо постигли мало већу информисаност. Ту пре свега мислим на људе који желе да се врате. Крајње је време да општина узме одговорност за људе који су њени грађани, а налазе се ван Косова. Прошло је пет година. Желим знати где су наши грађани свуда по Србији, како су прошли свих ових пет година. Желим знати њихове потенцијале за неки могући рад. Не можемо стварати стратегију, ако не знамо шта људи могу, шта очекују, шта хоће? Колико чланова породице имају? Има пуно тих елемената. Требало би урадити један пресек стања, сазнати

Услови у којима живе расељена лица

да ли се људи стварно желе вратити, јер је њихова одлука ипак индивидуална. Само они могу одлучивати где желе живети. Зато им је веома важно пружити информације о њиховој имовини, о сигурности кретања у Каменици, о могућности евентуалног запослења или донације од других асоцијација које се баве повратком. Ако им то пружимо, људи ће се лакше враћати.

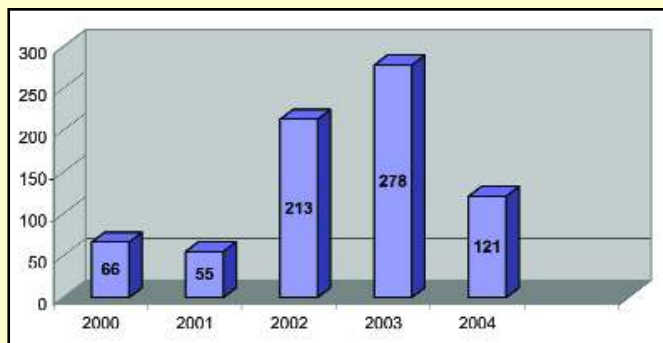
СВЕТИ СПАС

Мартовска дешавања и несигурност на Косову и Метохији умногоме су успорили процес повратка. Поменути нереди били су узрок тромесечног кашњења у наставку остваривања Пројекта, што се негативно одразило на самом терену. Интересовање за обилазак домова, и поред тога, није опало. Везе са комшијама и пријатељима Албанцима, Турцима и другима у месту пребивалишта нису се прекинуле.

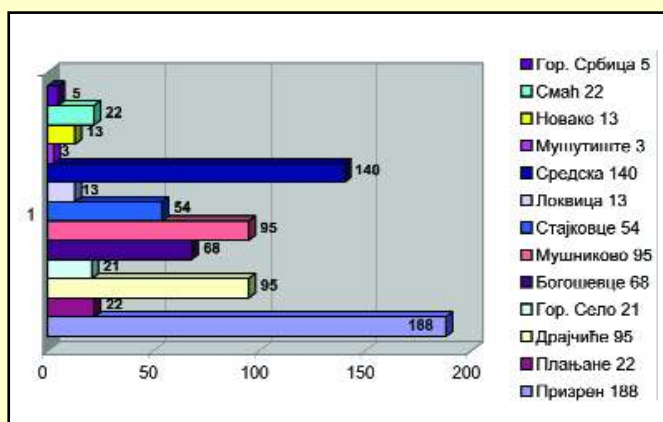
У 2004. години обављено је 27 одлазака. Своје домове укупно је обишло 121 интерно расељено лице - 54 жене и 67 мушкараца. Од наших корисника укупно се у Призренски регион вратило 38 особа, којима је изграђено 28 кућа. Корисници ИДИ-ВИДИ посета и повратници су све више млади људи. У току имплементације овог дела пројекта 38 корисника је било млађе од 50 година, док су 83 корисника старија од 50 година.

Од почетка организовања ИДИ-ВИДИ посета - августа 2000. године, па до краја 2004. године, наше услуге су користила 733 интерно расељена лица.

Графикон 1. приказује број обилазака по местима у периоду јули - децембар 2004.

Графикон 2. приказује број обилазака по местима у периоду 2000 - 2004. Насиљале промене односе се само на сеоске средине. Посећа граду у 2004. званично није организована. Задњи ситубић одсликава посећеност граду Призрену као резултат активностии у 2003. години.

И ове године бесплатни правни саветии

Захваљујући разумевању Међународне православне добротворне организације (ИОСС), за потребе интерно расељених лица и избеглица, и ове године се наставља бесплатна правна помоћ расељеним лицима и избеглицама. Удружење бесплатне правне савете и помоћ корисницима пружа у својим канцеларијама у Балканској 25, и

Пућ ка Брезовици, јануар 2005.

Македонској 25 - у Београду, као и у канцеларији на Брезовици, која функционише већ другу годину у склопу комплекса "Рок", преко пута хотела "Нарцис". Интересовање корисника за пружање бесплатне правне помоћи не јењава, а у периоду мало ажурнијег деловања Дирекције за стамбена питања, (HPD)-а, на почетку ове године, потребе за помоћ наших правника су све веће. Поред поменутог, канцеларија се бави уручивањем тужби за накнаду штете које су оверене од стране надлежних Судова пристигле назад.

Завршена грађња

Крајем децембра 2004. године, завршена је грађња породичних кућа у Стајковцу и Смаћу. Повратници су задовољни урађеним, али су због безусловности морали да зимске дане ипак проведу у местима привременог борав-

Село Смаћ, јануар 2005.

Призрен - панорама, јануар 2005.

ка. Наиме, куће су свеже малтерисане и влажне, па је потребан одређени временски период за стварање услова за живот у њима. Очекује се да ће већ од фебруара повратници бити у својим новосаграђеним кућама, када ће им пристићи намештај и остале пратеће донације за самоиздржавање. У марту се очекује друга фаза градње у Смаћу, Горњој Србици, и почетак ангажовања на повратку у Доњу Србицу. Позивају се заинтересована лица за повратак у ова места да се ради организовања повратка и реконструкције, благовремено јаве удружењима "Завичај за повратак" у Крагујевцу и "Свети Спас" у Београду.

И трећи број "Билтен"-а Уније на Косову и Метохији

Користећи своје редовне активности, Удружење "Свети Спас" је од 10. - 13. јануара ове године дистрибуирало и трећи број Билтена на просторима Косова и Метохије. Бројеви су подељени у Шилову, Ђуилану, Пасјану, Клокоту, Витини, Подгорцу, Штрпцу, Брезовици, Средачкој Жупи, и Грачаници. За разлику од посете у августу када није било ни једног мештана у граду Ђуилану,

радује чињеница да је порта Цркве у Ђуилану овога пута била пуна Срба, мештана, који су одмах разграбили Билтен Уније. Поред Билтена, "Свети Спас" је делио и сопствени информативни материјал.

СРЕЋНА ПОРОДИЦА

НЕИЗВЕСНОСТ И У 2005. ГОДИНИ

За већи број породица избеглих из Босне и Херцеговине и Хрватске и расељених лица са Косова и Метохије и у овој години наставља се неизвесност око њиховог останка у колективним центрима у нишком региону, јер се процес затварања наставља. Динамика и распоред затварања привременог смештаја за ове невољнике зависи од програма донатора и висине издвојених средстава за ову намену.

Да све није тако црно говори следећи пример. Двадесет две избегле породице ових дана чекају усељење у насељу Паси пољана у Нишу. У складу са Националном стратегијом за решавање питања избеглих и расељених лица, а у циљу затварања колективних центара Министарство за социјална питања је подржало пројекат "Социјално становање у заштићеним условима". Партнери на овом пројекту су још швајцарска дирекција (SDC), Комесеријат за избеглице, UNHCR, општина Ниш и Центар за социјални рад. Овим пројектом је предвиђено збрињавање посебно угрожених, материјално необезбеђених породица, као и самохране мајке и избеглице. На парцели општине Ниш у Паси Пољани изграђена су два спратна објекта са по десет станова од 20 квадратних метара и два стана за домаћинске породице од по 52 квадратна метра, као и два заједничка дневна боравка. Избор корисника овог новог облика социјалне заштите обавила је комисија састављена од представника Министарства, Комесеријата, UNHCR-а, Центра за социјални рад и општине на чијој територији су се градили објекти. Једна породица расељених која се пет година селила из места у место и из једног привременог смештаја у други такође је добила стан по критеријуму домаћинске породице, кућепазитеља. Ова породица броји шест чланова и чине је млади брачни пар, двоје малолетне деце и болесни родитељи.

Ово је друга фаза градње кућа у насељу Паси пољана за избеглице, јер већ три године овде живи тридесетак породица којима је тада проблем решен уз помоћ UNHCR-а који је био донатор. У исто време усељење очекује још једна група избегличких породица у насељу Пантелеј у Нишу (донатор THW). У овим, дуго очекиваним становима, квалитетан смештај добиће 40 породица са 150 чланова. Право ових породица на коришћење је прецизно прописано. По уговору станови ће породицама избеглица бити додељени у закуп на 15 година, а после тог периода они стичу право на откуп по цени која ће износити 50% од тржишне. Треба напоменути да особе које трајно решавају питање смештаја на овај начин морају имати регулисан боравак што подразумева губитак статуса избеглица, односно расељеног лица и значи њихову интеграцију у локалну средину.

Расељена лица, међутим, спорије решавају питање сталног смештаја, али нада постоји да ће и за њих једнога дана бити донети слични програми који подразумевају дугорочо решење.

БОЖУР

Посета Обилићу

У оквиру пројекта "Инфо центра" који удружење "Божур" реализује у сарадњи са Данским саветом за избеглице, десет интерно расељених лица посетило је Обилић. Током

ове, иди-види, посете, расељена лица су обишла своје куће, месно гробље, цркву и спомен обележје на Газиместану. Представници локалне власти на састанку одржаном у згради општине, учесницима посете пружили су подршку расељеним лицима да се врате у своје домове. Оцењено је, међутим, да је још увек највећа препрека повратку, безбедност и слобода кретања, као и немогућност запослења.

Пружање правне помоћи

У сарадњи са Међународном православном добротворном организацијом (ИОСС), удружење "Божур" ради на пројекту Регионалне мреже правне помоћи. Средином јануара мобилни тим овог удружења обишао је средином јануара колективни центар "Карађорђевићев дом" у крагујевачкој Рачи. Тренутно је у овом виду смештаја своје уточиште пронашло преко 300 расељених лица, углавном из Ђаковице и Ораховца. Општинске власти одобрили су

им по два хектара обрадиве површине, а Дански савет за избеглице омогућио је опрему најзаинтересованијим да направе сопствене пластенике. У овом колективном центру, од 300 смештених, налази се 165 лица узраста до 18 година. Занимљиво је истаћи да овај колективни центар

има сопствени дечји вртић, као и засебну кухињу у којој се спрема врло квалитетна храна. Мобилни тим правне помоћи пружио је заинтересованим лицима услуге из своје надлежности, а ширу репортажу о раду и животу овог колективног центра објавићемо у наредном броју Билтена Уније.

Активност на њивама

Дански савет за избеглице, на иницијативу мештана села Добри Дуб, општина Косово Поље, одржао је састанак на коме су присуствовали заинтересовани мештани овог села, локалне заједнице, УНХЦР-а, представници расељених лица у Општинској радној групи Косово Поље, као и представници Европске перспективе који би требало да ураде концепт папир за повратак. На састанку је закључено да се овај пројекат подржи и договорене су смернице о даљњим активностима. Када је повратак у питању удружење "Божур" у сарадњи са УНХЦР-ом, припрема организовање састанка са интерно расељеним лицима села Жегра. Извештај о тренутном стању и могућност повратка била би основна тема о којој би се говорило на том сусрету.

Међународном сарадњом до "Клуба младих"

Потписом уговора, о давању општинског простора на коришћење, без накнаде, за активности "Клуба младих", коме су присуствовали Радослав Цокић, председник СО Смедеревска Паланка, представници, невладине организације "Понтис фондација" из Братиславе и удружења "Божур", створени су сви предуслови за почетак рада овог клуба. Да подсетимо, на реализацији овог пројекта, којег финансира словачка влада, ради се већ дужи временски период. Званично отварање "Клуба младих" очекује се почетком марта. Отварањем овог простора, млади у општини Смедеревска Паланка добиће свој кутак, односно

Уочи потписивања уговора, јануар 2005.

место где ће моћи да изразе своје жеље, потребе, креативност, а кроз разна саветовалишта и едукацију отворена им је могућност да стекну нова сазнања. Сарадња невладиних организација "Божур" и "Понтис фондације", отворила је могућност и представницима општине Смедеревска Паланка да прошире своју међународну сарадњу. Тако ће, крајем фебруара, председик општине Смедеревска Паланка, заједно са представницима "Божура", посетити главни град Словачке.

ЗАВИЧАЈ ЗА ПОВРАТАК

ИСПУЊЕНО ОБЕЋАЊЕ

Обилазећи, крајем новембра, колективне центре у Крагујевцу представници Шамошњег удружења расељених Завичај за повратак, обећали су њиховим најмлађим становницима наредни сусрет негде око Нове године. Наравно, са пригодним пакетићима (о чему смо писали у прошлом броју Билтена Уније).

Да би испунили дату реч, представници Удружења обратили су се многим потенцијалним дародавцима, а њихова помоћ ни овага пута није изостала. У то се уверио и ваш новинар, кога су, уочи Бадње вечери, у просторијама овога удружења дочекала деца чији су родитељи нестали или киднаповани на Косову и Метохији.

Пакетићи и деци несталих и киднапованих

Многи од њих се и не сећају својих најмилијих, неки чак ни родног краја. То нам је признала и деветогодишња **Наташа Вуковић**, која је са сестром Весном стрпљиво чекала поделу пакетића. У међувремену, она нам прича, да се не сећа родног места, јер, како каже, тада је била мала. За разлику од ње, старија Весна сећа се своје куће, која је остала "доле", али много више киднапованог оца **Вулића Вуковића**, кога су припадници ОВК пресрели код Дубовика и од тада му се губи сваки траг. Њих две, зајед-

но са старијом сестром и мајком живе као подстанари у Илићеву поред Крагујевца. **Јасминка Крстић**, доживела је сличну судбину. - У Крагујевац сам стигла непосредно после киднаповања супруга, девера и њиховог брата од тетке, код места Црнолево, - прича она. - Имам четворо деце школског узраста, два средњошколца и два основца. Данашња подела пакетића, за ову децу, али и за њихове породице значи јако много. Драго ми је да их се неко сетио, обратио пажњу на њих. За све нас то, пре свега значи и мало више поштовања према нашим најдражим, који нису са нама, изговара Јасминка Крстић. А затим следи подела пакетића. После заједничког снимка, са жељом да се поновно виде и наредне године, напуштају

просторије Удружења и онако, као што то само децја радозналост тражи, завирују у своје поклоне.

Песмом до поклона

Истовремено представници Удружења убацују пакетиће у кола и крећу ка колективним центрима. Стижемо до првог од њих са необичним називом "ПКБ". И док се деца сакупљају, започињемо разговор са **Сузаном Симјоновић**, која је у овај колективни центар стигла из

Новог Брда. Каже да је центар диобио име по некадашњем трговачком објекту ПКБ-а, који је овде био до њиховог доласка. О условима живота нема речи хвале, напротив. Тренутно стање у ПКБ-у је изузетно лоше. Овде живи 144 особе. Добијамо један оброк дневно. Средства за хигијену не добијамо уопште, као ни средства за дезинфекцију. Купатила су нам заједничка, што је много мали простор. Овакви услови могу да изазову епидемију ширих размера -, упозорава Сузана. Оваква помоћ изузетно значи овој деци, којих тренутно у центру има 57. "Завичај за повратак" је једини од свих наших организација који се стварно сетио да, баш за Божић, обрадује децу. Нама је то много значајнији дан од Нове године. У међувремену стижу и деца, пред коју Јелена из Удружења поставља тежак задатак. Пакетиће морају заслужити. Чиме? Песмом и рецитацијом, наравно. То им не пада тешко. Смењују се рецитације на српском и енглеском, да би све зачинили на крају са песмом "Кад си срећан". Символично, зар не?

Идемо даље

Крећемо ка излазу из Крагујевца, према селу Трмбас, кажу правој ваздушној бањи. Овде се некад налазило децје одмаралиште. Од њега је остао само базен, и то у руинираном стању. Ту нас очекује и највише деце. Тешком муком **Звонко Живковић**, управник центра успева да успостави ред, како би малишани могли добити своје поклоне. Каже, да је са понашањем млађих становника центра задовољан, за разлику од оних старијих, који би се могли боље понашати. И док они који су добили дарове срећно трчкарају и позирају вашем новинару, њихови коју годину старији другари то проматрају са малом дозом зависти. Но шта је ти је, чека нас нови колективни центар.

Донаџори

Да би најмлађи становници четири колективна центра у Крагујевцу и деца чији је неко од чланова породице нестало или био киднапован могли примити пакетиће удружење "Завичај за повратак" захваљује се у њихово име донаторима ове акције. То су: ЈП "Електрокосмет" Београд, "Бамби" Пожаревац, "Милодух" Крагујевац, СТР "Дрен" Крагујевац, "Трнава-Промет" Крагујевац, "Миленијум" Крагујевац, "Војвођанска банка" Крагујевац, као и Фонду СПЦ "Српско дете"

Четрнаестеро деце, по предивном времену, очекује нас испред своје баракe у колективном центру "Петровац". Радују се поклонима, а представнике Удружења "награђују", осим, са песмама и рецитацијама, и литералним радовима. Прелиставајући наш Билтен, кажу да би у концепцијском смислу, требало и за њихове радове пронаћи места. Са задовољством прихватимо предлог. Следећа дестинација, колективни центар "Аеродром". Ту затичемо

Милоша Јовановића, дете које је имало великих потешкоћа са говором, што је последица ратних дешавања на Космету. Он добија најлепши поклон, али ни остали деца нису незадовољни својима. Уз кафицу се растајемо од њих. С првим сумраком враћамо се до просторија Удружења. Уморни, али испуњени задовољством. Више од двестотине малишна Бадње вече дочекаће са својим поклонима.

Помоћ најугроженијима

Породице расељених избеглих лица, које тренутно живе у Крагујевцу и његовој околини биле су пријатно изненађене пред Православну нову годину. Наиме, њих су од 10. - 13. јанура посетили представници удружења "Завичај за повратак" и поделили им помоћ у гардеробии хигијени. Донатор ове помоћи је Фонд СПЦ "Српско дете".

Овом акцијом обиђене су 32 породице, односно 182 лица, чији су услови живљења изузетно тешки, може се

слободно рећи да се налазе на ивици животне егзистенције. Можда је је случај породице Драгана Трајковића, која броји пет чланова, најупечатљивији. Најстарији син оболео је од церебралне парализе и читав дан проводи у кревету, јер нема ни инвалидска колица. Ни друге породице које су посећене не живе много боље, а важно је истакнути да они сами кажу да се сада налазе у много тежој ситуацији него када су стигли на ове просторе.

ГЛАС КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Два су догађаја обележила су активности удружења "Глас Косова и Метохије" у јануару месецу. Обележена је слава удружења, а представници ове организације узели су активно учешће у подели пакетића најмлађим становницима који су интерно расељени у Крушевац, али и деца из породица лошијег материјалног стања из овог града.

Пакетићи најмлађим

"Глас Косова и Метохије" организовао је уочи Нове године поделу пакетића деци привремено расељених лица са Косова и Метохија, као и деца слабијег имовинског стања из Крушевца. Ова акција изведена је у заједници са Црвеним крстом Србије, тачније Општинским одбором ове организације у Крушевцу. Представници Црвеног крста направили су списак деце којима су, у њиховим просторијама, пакетићи и подељени.

Канцеларија удружења "Глас Косова и Метохије" из Крушевца, која ради на програму пружања бесплатне правне помоћи, организованом од стране Међународне православне хуманитарне организације (ИОСС), у овој акцији имала је активну улогу. Деца су примила преко стотину пакетића, а вреди истакнути да је дародавац желео да остане анониман.

ИЗ РАДА ЧЛАНИЦА УНИЈЕ

Прослављена слава удружења ГКиМ

Удружење грађана "Глас Косова и Метохија" прославило је своју славу 14000 Младенаца Витлејемских 11. јануара. Сећање на покољ невинне дечице, првих жртава за Христа, изабран је за славу овог Удружења, како је рекао Преосвећени владика **Артемије**, као сећање на све невин-

Сечење славског колача у цркви Свештог Марка

но пострадале на Косову и Метохији, на све прогане, на њихове разрушене светиње и домове.

Резање славског колача извршено је, по традицији, у цркви Св. Ев. Марка у Београду. Колач је пресекао Његово преосвештенство владика рашко-призренски и косовско-метохијски **Артемије**, уз саслужење оца **Милутина Тимотијевића**, ректора Богословије Св. Кирило и

Методије из Призрена која је привремено измештена у Ниш, оца **Симеона**, игумана манастира Бањска и у присуству монаха са Косова и Метохије, свештеника цркве Светог Марка и бројног верног народа и представника различитих сродних организација.

После сечења славског колача именован је домаћин идуће славе - госпођа **Светлана Петрушић**. Потом су присутни прешли у парохијске просторије на послужење.

Том приликом присутне је поздравио отац Милутин Тимотијевић ректор Богословије из Призрена, рекавши да је прослава Светих Младенаца прилика да се састану сви они који су са Косова и Метохије, али и они којима је Косово и Метохија у срцу. Ове године изостао је традиционални одговор проф. др. Добриле Мандић, наше докторке Секе која је, нажалост, због болести била спречена да присуствује овоме скупу.

Оснивачи и чланице Уније

Божур - Смедеревска Паланка,
Карађорђева 58, тел. 026/ 313-893
e-mail: bozur@verat.net

Глас Косова и Метохије- Београд
Македонска 25
тел.: 011/ 3373-841
e-mail: gkim@eunet.yu
www.glaskim.co.yu

Завичај за Поврашак- Крагујевац
Карађорђева 17
тел.034/ 333-219
e-mail: zavicpo@infosky.net

Јуџ - Краљево, IV Краљевачки
Батаљон, ламела, Кеј Д, локал 10
тел. 036/334-064
e-mail: agrkovic@yahoo.com

Свешти Спас- Београд
Балканска 25 и Македонска 25
тел.011/ 686-161 011/ 3373-834
e-mail: svetspas@eunet.yu
www.svetspas.org

Срећна породица- Ниш,
Душанов Базар, купола, локал 223
тел. 018/ 547-184
e-mail: vulicevic@bankerinter.net

Унија - Београд, извршна канцеларија
Трг Николе Пашића 9/7
тел: 011/3398-705
e-mail: unijakm@eunet.yu
www.unijairl.org

Унија - Канцеларија у Звечану
Бубе Михајловић бб
тел: 028/665-150
e-mail: unija.zvecan@sezampro.yu

УНИЈА БИЛТЕН- Главни и одговорни уредник: **Жељко Ђекић**; Уређивачки одбор: **Бранислав Скробоња** (председник), **Александар Грковић** и **Златко Маврић** (чланови); Технички уредник: **Зоран Ђуричанин**; Фотографије: Унија, Глас Косова и Метохије, Свети Спас, Завичај за повратак, Божур.
Адреса редакције: Трг Николе Пашића 9/VII, 11000 Београд, тел/факс: 011/339-87-05; е-маил: unijakm@eunet.yu
Штампа: "Флеш", Земун; Тираж: 5000 примерака; Бесплатан примерак